Kapeliai Bajoruose (Kretingos r.). Daliaus Sungailos nuotraukos

Visų Šventųjų šventė Žemaičiuose

Vigilija prieš Visų Šventųjų šventę

Juozas MICKEVIČIUS

Senieji žemaičiai nuo senų laikų Bažnyčios prisakytos Vigiliją prieš Visus Šventuosius laikėsi. Žmonės gryniai juodą pasninką pasninkaudavo.

Iki Visų Šventųjų šventės, tai yra iki Vėlinių dienos, žemaičiai stengėsi baigti javus kulti, kad jaujos kluonas ir duoba būtų tuščia, kad Vėlinių dienos išvakarėse vėlės, paleistos iš skaistyklos, grįžusios į savo mylimas gimtines, galėtų ramiai, jaukiai pailsėti, karštai pasimelsti. Jai kada javų iškulti nepabaigdavo, tai javų duobas nepridžiaudavo, duobą rūpestingai išvalydavo, kad švari, jauki ji būtų, susirinkus vėlėms.

Sutvarkydavo, švarą padarydavo ir trobose, klėtyse, kamarose, ūlyčioje[1], sodyboje.

Žmonės tikėjo, kad vėlės, paleistos iš skaistyklos, renkasi ten, kur nėra žmonių (pastarųjų jos nemėgsta).

Senieji žemaičiai Visų Šventųjų Vigilijoje, vėlinių dienai miestuose, miesteliuose, bažnytkaimiuose kapines ir kapus puošdavo. Kas turėjo mirusius savo tėvus, brolius, seseris, giminaičius, geradarius ar geruosius kaimynus mirusius, tas Visų Šventųjų Vigilijoje eidavo jų kapinių ir kapų tvarkyti, švarą daryti. Susirinkdavo daug žmonių, tarp kurių daugiausiai būdavo moterų ir mergaičių. Iš kapinių iškirsdavo, išnešdavo krūmokšnius, saussakes, nugrėbdavo žoles, nubirusius nuo medžių lapus, atnaujindavo ir smėliu takus pabarstydavo.

Kiekviena žemaitė moteris, jei ji pati negalėdavo, tai svetimą pasamdydavo, gražiai papuošdavo savųjų kapus. Kapas būdavo rūpestingai nuravimas, pašalinami lapai, ant kapo iš sugrūstų raudonų, degtų plytgalių ar baltų akmenėlių padaromas ornamentuotas kryžių, kartais apsodinama perkūno ropelėmis. Toks kapinių ir atskirų kapų puošimas Žemaičiuose gyviesiems turėjo priminti, kad tarp gyvųjų ir mirusiųjų yra nenutrūkę ryšiai, kad tai yra tik laikinas persiskyrimas. Kapinių tvarkymas ir atskirų kapų puošimas yra tartum tik vienų kitiems mažas patarnavimas: šiandien tvarkome, puošiame kitiems kapines ar atskirus kapus, o galbūt rytoj jau kiti mūsų amžinojo poilsio vietą puoš.

Kiekviena tauta, kiekviena valstybė, pagaliau ir kiekviena organizacija turi asmenų, kuriuos dėl savo nuopelnų labai gerbia. Prisiminę tuos asmenis, su pagarba ištaria: „O, tai buvo didelis žmogus. O, tai buvo vyras, kokio daugiau nerasi.“ Taip pat tokių gerbiamų vyrų ir moterų turi ir didžiausia pasaulyje organizacija – Bažnyčia.

Valstybės, tautos dažniausiai yra gerbiami tie žmonės, kurie nuveikė didelius darbus, visos valstybės, tautos naudai, pvz., pastatė didelių ir puikių rūmų, sugalvojo kokių nors išradimų ar parašė daug knygų. O katalikų Bažnyčia garbina tuos žmones, kurie pasižymėjo savo gražiu gyvenimu, skaistybės laikymu, buvo labai geri ir gailestingi vargšams arba gynė tikėjimą ir guldė savo galvas už jį. Bažnyčia kviečia mus sekti jų pėdomis.

Pirmiau tokių žmonių Bažnyčia turėjo nedaug ir galėjo kiekvienam paskirti atskirą dieną. Bet vėliau, kai per daugelį metų tų šventųjų atsirado daug, nebebuvo kaip kiekvienam iš jų po atskirą dieną paskirti. Tam buvo nutarta skirti vieną dieną – lapkričio mėnesio 1 dieną, kad mes galėtume prisiminti ir pagarbinti visus šventuosius iš karto. Popiežius Bonifacas IV Romoje tam paskyrė Panteono bažnyčią ir ten įvedė Visų Šventųjų iškilmes. Kol dar Roma nepažino Kristaus mokslo, toje maldykloje stovėjo visų romėnų stabmeldžių dievų skulptūros. Popiežius Bonifacas IV juos išmetė lauk ir ten, kur pirmiau buvo aukojamos aukos stabams, dabar, tarpininkaujant minioms šventųjų, ėmė kilti galingos ir nužemintos maldos į Viešpatį Dievą.

Kadangi šventųjų yra iš įvairių luomų, iš mokytų ir nemokytų, vyrų, moterų, vedusių ir neištekėjusių, tai Bažnyčia sako, kad išganymą gali pasiekti visi, nesvarbu, kas mes bebūtume. Tik svarbu, kad dorai gyventume. Ir tą gyvenimą mums Bažnyčia skaito šiandien Evangelijoje, aštuoniuose palaiminimuose. Prašydami šventųjų pagalbos, taisome savo gyvenimą.

Iš kiekvienos šeimos, kiekvieno ūkio ir ūkelio Visų Šventųjų dieną senieji žemaičiai kuo skaitlingiau ėjo, važiavo į bažnyčią, nes ta diena – didelė šventė ir buvo tikima, kad iš tiek daug kad ir nežinomų šventųjų galima išmelsti, išprašyti per juos iš Dievo to, ko žmogui labiausiai reikia. Nuo ankstaus ryto žmonės pradėdavo eiti, važiuoti (plaukti) į miestą, miestelį – pilni keliai kušėdavo žmonių.

Visų Šventųjų dienos pavakaryje gedulingais mišparais už vėles prasidėdavo Vėlinių išvakarės. Retai pasitaikydavo žmogus, kurs neturėjo ką nors mirusio (tėvo, motinos, brolių, seserų, kitų giminių, artimųjų ar

(Nukelta į 28 p.)

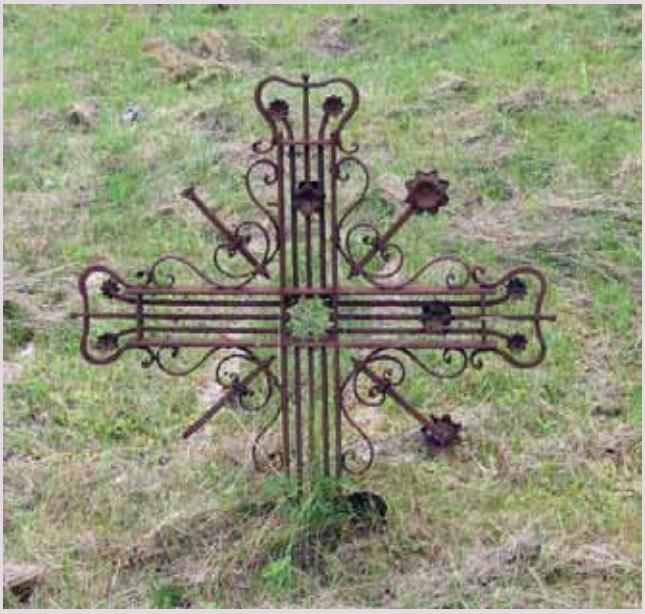

(Atkelta iš 27 p.)

nors gerų kaimynų). Retas kuris iš gyvųjų norėdavo atsisakyti tiems savo mirusiems malda palengvinti kančias jų skaistykloje. Tai buvo galima padaryti ne tik meldžiantis, bet ir duodant išmaldą pavargėliams, dalyvaujant sudėtinių Mišių aukoje. Visų Šventųjų šventės metu maldingieji žemaičiai veždavo elgetoms duonos, mėsos, sūrių, pinigais šelpdavo, prašydami, kad šie pasimelstų už mirusiųjų vėles.

Kiekvienas pagal savo galimybes Visų Šventųjų dieną bažnyčioje į dėžutę įdėdavo pinigų Vėlinių dienos sudėtinėms Mišioms, kurias kunigai laikydavo už mirusiųjų vėles. Sudėtinėms mišioms dėžutė būdavo padėta bažnyčioje matomoje vietoje, kur budėdavo klebono paskirtas žmogus. Jis, neturintiems smulkių pinigų, galėdavo stambius pinigus iškeisti į smulkius. Jis prižiūrėdavo ir aukų dėžutę, kad kartais kas nors jos nenusineštų. Plateliuose aukų dėžutė būdavo padedama prie Švč. Mergelės Marijos altoriaus ant laiptelio.

Visų Šventųjų šventės metu žmonės bažnyčioje nuoširdžiai, kartis net kryžiumi atsigulę melsdavosi, nes tokia šventė metuose viena.

Senieji žemaičiai tikėdavo, kad jei kurį šeimos narį, giminaitį ar svetimą žmogus, gyvendamas žemėje, yra labiau mylėjęs, tą labiau myli ir miręs – karščiau už jį

Kryžių kalnas (Šiaulių r.) Gretos Tautavičiūtės nuotrauka

meldžiasi, labiau rūpinasi juo. Mirusieji gali gyviesiems iš Dievo išprašyti žemėje užtarimo, gali atitolinti įvairias žmonių nelaimes, jie iš anksto gali iš Dievo sužinoti, kas bus ateityje ir, Dievui leidžiant, gali sapnu pranešti gyviesiems, o tada gyvieji gali nuo nelaimių apsisaugoti.

Parengta pagal Juozo Mickevičiaus rankraščius, saugomus Kretingos muziejaus moksliniame archyve (153-26)

Vasaros pabaiga prie jūros. Gretos Tautavičiūtės nuotrauka

Kryžių kalnas. Gretos Tautavičiūtės nuotraukos